

El curs de postgrau de formació de professors de llengua

Autors

Glòria Bordons
 Universitat de Barcelona
 Montserrat Gimeno
 Direcció General de Política
 Lingüística

Aquest article justifica la necessitat d'oferir un curs de formació de professors de llengua, reprenent d'alguna manera el curs de postgrau de didàctica del català per a adults (1993-96) i adequant-lo a les necessitats de la situació sociolingüística actual, i en defineix els continguts.

Justificació

En el nostre context social aprendre català es fa cada vegada més necessari sobretot per poder accedir a una feina, estudiar una carrera o relacionar-se socialment. També és necessari que els nois i noies que acaben l'etapa educativa siguin capaços d'utilitzar la llengua amb totes les seves possibilitats. La publicació de la nova Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística recull aquestes necessitats i manifesta la voluntat de donar un impuls al procés de recuperació i de presència del català en tots els segments de la vida social i així es proposa avançar en el coneixement complet i l'ús normal de la llengua en els diferents sectors d'actuació, especialment en l'Administració pública (autonòmica, local, de justícia...), el sector socioeconòmic (empreses, sindicats, comerç...), l'àmbit universitari, els mitjans de comunicació, l'ensenyament i la projecció exterior.

Per poder atendre les necessitats de formació lingüística d'aquests àmbits fan falta professionals amb preparació adequada que puguin contribuir de forma decisiva a impulsar l'ús de la llengua catalana.

En un moment en què es produeixen canvis importants en la nostra societat (mitjans audiovisuals i informàtics, quantitat i qualitat de la informació, distribució del temps...) s'han de produir, també, canvis en els processos de formació orientats a cobrir les necessitats específiques d'aprenentatge i d'actualització dels coneixements dels ensenyants. Per poder col·laborar en aquest canvi en l'àmbit de l'ensenyament del català cal una renovació en la proposta de formació dels professors de llengua.

La Universitat de Barcelona, des de la Divisió de Ciències de l'Educació i amb la col·laboració de la Direcció General de Política Lingüística del Departament de Cultura, ha decidit acceptar el repte d'oferir una proposta de formació per als pro-

fessors de llengua que tinguin en compte els *aspectes socials*: per una banda les necessitats d'aprendre català, cada vegada més diverses i específiques, de la població adulta i dels estudiants de secundària i per l'altra la Llei de política lingüística; els *aspectes lingüístics*: la visió de la llengua com a sistema de comunicació a tots els nivells i com a sistema d'expressió individual i col·lectiva, i els *aspectes metodològics*: noves metodologies de formació, noves tecnologies i enfocaments didàctics basats en la reflexió, la investigació i orientats als destinataris. La universitat, a l'hora de plantejar-se el sistema de formació, ha optat per organitzar un curs de postgrau amb el nom de Formació de professors de català: autonomia i polivalència davant les necessitats lingüístiques actuals.

Per descriure les necessitats del professorat i poder adaptar el curs als seus futurs destinataris s'ha partit del document elaborat pels mateixos professors i que recull el resultat dels debats que van tenir lloc en els seminaris organitzats per la Direcció General de Política Lingüística sobre Formació permanent del professorat i sobre el Perfil del professor de català per a adults.

Segons les conclusions especificades en el document es constata que per ser un bon professor de llengua s'han de tenir, entre d'altres, les competències lingüística, literària, comunicativa i didàctica i, per tant, la formació s'ha d'orientar a desenvolupar aquestes competències des dels *coneixements* específics de llengua, literatura, cultura, pedagogia, psicolingüística aplicada i noves tecnologies; des de les *capacitats* didàctiques relacionades amb el treball docent, amb el contacte amb els alumnes i amb el contacte amb el centre de treball, i finalment des de les *actituds* respecte a l'activitat professional, a l'estament docent, a si mateix, als altres professors, a la cultura nacional, a la matèria i al país.

A les conclusions també es destaca el pa-

per rellevant que haurien de tenir en tota formació la reflexió sobre la pràctica docent, el pensament del professor i l'autoformació i, a més, la importància que té la llengua en el camp de l'ensenyament com a mitjà de transmissió dels coneixements i de formació del pensament.

Tenint en compte tots els plantejaments anteriors, el curs de postgrau ha d'estar en disposició de respondre a les qüestions següents:

- Quina llengua cal ensenyar i aprendre ara i aquí?
- Com adequar l'ensenyament a les característiques i als usos lingüístics dels alumnes adults?
- Com millorar la tasca professional?
- Què fem amb les noves tecnologies?
- Quin és el paper del professor ara?
- Quin paper juga la cultura en l'aprenentatge de la llengua?

Disseny del postgrau de formació de professors de llengua

El punt de partida del procés de disseny del curs són els programes de formació bàsica i formació continuada elaborats pel Gabinet de Didàctica de la Direcció General de Política Lingüística, els programes i l'experiència del postgrau de didàctica del català per a adults organitzat per la Universitat de Barcelona i la Direcció General durant els anys 1993 a 1996 i l'experiència dels professors encarregats de fer-ne el disseny.

Objectius

Aquest postgrau té com a finalitat facilitar a l'alumne l'adquisició dels coneixements i el desenvolupament de les capacitats i actituds necessàries per ser un bon professor de llengua per a adults, un professor flexible, receptiu i polivalent que ha de ser capaç de transmetre i ensenyar una llengua creativa, dinàmica, pròpia d'una cultura i útil tant en la situació de necessitat en què ens trobem com en totes les situacions de la vida.

Per això caldrà assolir els objectius següents:

- Saber seleccionar, organitzar i aplicar els coneixements que té el professorat sobre llengua, literatura i cultura a l'hora de facilitar l'aprenentatge dels alumnes.
- Aprofundir en l'ensenyament i l'aprenentatge de la llengua des de la lingüística del text i l'anàlisi del discurs.

- Adquirir criteris metodològics basats en un enfocament de l'ensenyament de la llengua que posi més èmfasi en l'ús i en el desenvolupament de les habilitats lingüístiques que en la descripció del sistema lingüístic.
- Conèixer i utilitzar recursos i materials didàctics existents en el mercat.

Destinatari

Professors de diferents àmbits que tinguin com a alumnes persones adultes amb unes necessitats de formació lingüística comunes, les quals hagin d'aconseguir un domini receptiu i productiu suficient de la llengua per expressar-se adequadament i correctament en situacions comunicatives orals i escrites tant en àmbits familiars com socials i laborals. Per tant:

Professors d'adults encarregats d'impartir la diversitat de cursos de llengua destinats a la població adulta que els necessita per a les seves relacions personals, socials, formatives o laborals.

Professors de secundària encarregats de la formació de nois i noies de 16-18 anys (batxillerat, mòduls professionals). En els cursos de secundària és on es formen lingüísticament els futurs usuaris de l'entramat social.

Formadors de professors encarregats de la formació de futurs mestres i filòlegs que al seu torn hauran de formar diferents usuaris de la llengua. O professors d'altres professors que utilitzen la llengua per ensenyar altres matèries.

Durada del postgrau

El curs té una durada de 230 hores lectives, d'octubre de 1999 a maig del 2000.

Continguts del curs

Durant el curs es treballaran estretament relacionats els temes de llengua, didàctica i cultura tant des dels aspectes més teòrics fins als més pràctics. Els continguts que s'hauran d'impartir s'agrupen en els blocs següents:

- *Introducció als conceptes de llengua, didàctica i cultura.*
- *Els destinataris:* l'adult i l'aprenentatge, el paper del professor de llengua, detecció de necessitats i gestió i organització de la informació.
- *Currículums i programes:* anàlisi de currículums i programes, marc metodològic i marc lingüístic.
- *Els continguts del programa:* les habilitats

lingüístiques, gramàtica i lèxic, literatura i cultura a la classe de llengua.

Planificació i elaboració d'unitats: elaboració dels programes personals, anàlisi de llibres i materials, tria de materials didàctics i elaboració d'unitats.

• *Estratègies i recursos didàctics:* la gestió a l'aula, autonomia i aprenentatge, materials de suport i recursos per a la millora de la docència.

• *L'avaluació:* el concepte d'avaluació, l'avaluació del procés d'aprenentatge, l'avaluació dels productes.

• *Pràctiques i projecte final.*

Metodologia

Tenint en compte que es pretén formar professors amb criteri propi, amb capacitat d'organitzar aprenentatges específics i d'adequar-se a les noves metodologies, caldrà utilitzar una metodologia variada i ajustada a cada propòsit didàctic (comunicativa, de recerca acció, constructivista, expositiva...) i dedicar temps a la reflexió, al debat i a l'aportació d'experiències.

Avaluació

S'avaluarà el procés d'aprenentatge, l'assistència i el projecte final de curs.

En el treball de disseny i programació del postgrau hi han col·laborat diferents especialistes: Elisabet Costa (Universitat de Barcelona), Francesc Ferran, Marcel Fité (Universitat de Barcelona. Institut de Ciències de l'Educació), Marta Mas (Departament d'Ensenyament) i Assumpta Fargas (Universitat de València), coordinats per Glòria Bordons (Universitat de Barcelona) i Montserrat Gimeno (Direcció General de Política Lingüística).

Tot i que l'organització del postgrau respon a la Divisió de Ciències de l'Educació de la Universitat de Barcelona, compta amb el suport de diferents institucions: Fundació Bosch Gimpera (Les Heures), Direcció General de Política Lingüística, Direcció General d'Universitats, Direcció General de Formació d'Adults, Subdirecció General de Formació de Professorat del Departament d'Ensenyament, així com dels diferents serveis lingüístics universitaris, del Consorci per a la Normalització Lingüística i d'altres centres de formació lingüística.